

რელიათა ამსახველი ფრაზეოლოგიზმები ფრანგულ და ინგლისურ ენებში

ახვლედიანი ციური

ყუფარაძე გიორგი

გაბუნია ქეთევან

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი

<https://doi.org/10.52340/idw.2021.503>

აბსტრაქტი. ფრაზეოლოგიზმები გამოიყენება ყოველდღიურ მეტყველებაში, მხატვრულ ნაწარმოებებში, პუბლიცისტიკაში. ისინი გამონათქვამს ანიჭებენ გამომხატველობას და წარმოადგენენ ხატოვანების შექმნის საშუალებას.

ფრაზეოლოგიზმებს თავიანთი სპეციფიკა აქვთ ყოველ ენაში, ისინი ასახავენ და წარმოგვიდგენენ ნაციონალურ მენტალიტეტს, გარემომცველი სამყაროს აღქმის ცნობიერებასა და მის გამოხატვას ლექსიკურად და გრამატიკულად; ასევე მნიშვნელოვანია ფრაზეოლოგიურ ერთეულთა გამოყენების თავისებურებანიც.

წინამდებარე სტატიის მიზანია უცხოური ენის საკომუნიკაციო სწავლების თვალსაზრისით, ფრაზეოლოგიზმთა შესწავლა და ანალიზი. უცხოური ენის შესწავლისას, გარდაუვალია და აუცილებელია გვხვდება იმ ავთენტურ ტექსტთა გაგებისას არსებული სირთულეები, რომლებიც შეიცავენ ფრაზეოლოგიურ გამონათქვამებს, მათ შორის ანდაზებს, თქმებსა და შედარებებს.

ფრაზეოლოგიის მჭიდრო კავშირი ამა თუ იმ ხალხთა ისტორიასთან, ყოფასთან და კულტურასთან, საყოველთაოდ ცნობილია, რადგან მასში ასახულია ამ ხალხთა სულიერება, ფსიქოლოგია და აზროვნების მანერა.

ერთი ენის ფრაზეოლოგიის ნაციონალურ-კულტურული სპეციფიკა უფრო მეტად ნათლად ვლინდება მეორე ენის მყარ გამონათქვამებთან შეპირისპირების დროს.

ამგვარად, ფრაზეოლოგია, ისევე როგორც ენა მთლიანობაში, ინარჩუნებს არა მხოლოდ ნაციონალურ, არამედ ინტერნაციონალურ ფონურ ცოდნასაც. სპეციალურ ლიტერატურაში, არაიშვიათად აღინიშნება, რომ სხვადასხვა ენათა ფრაზეოლოგიური ერთეულების სრული დამთხვევა შინაარსის პლანსა და გამონათქვამის პლანში ხშირად არ შეინიშნება, თითოეული ამ ენის თავისებურებათა რელიაზაციის გამო ფრაზეოლოგიურ ერთეულებში.

უფრო მეტად, ფრანგული, ინგლისური და ქართული ენების ფრაზეოლოგიური ეკვივალენტები ხასიათდებიან ლექსიკური და გრამატიკული განსხვავებებით. ფრაზეოლოგიმთა დიდი ნაწილი ინტერნაციონალიზებულ ერთეულებად გვევლინებიან მოცემულ ენებში, რაც თვალნათლივ დაგვანახა ჩატარებულმა დეტალურმა ანალიზმა.

საკვანძო სიტყვები: ფრაზეოლოგიზმები, სამყაროს აღქმა, ფრაზეოლოგიური ერთეული, ანდაზა, მყარი გამონათქვამი, აზროვნება, ინტერნაციონალიზაცია

ფრაზეოლოგიური ერთეულები ახასიათებენ ადამიანის ცხოვრების ყოველ მხარეს, მის გარეგნობას, სულიერ თვისებებს, ქმედებებს, ჩვევებს, საზოგადოებრივ მორალს, ბუნების მოვლენებსა და ა. შ. ფრაზეოლოგიზმები გამოიყენება ყოველდღიურ მეტყველებაში, მხატვრულ ნაწარმოებებში, პუბლიცისტიკაში. ისინი გამონათქვამს ანიჭებენ გამომხატველობას და წარმოადგენენ ხატოვანების შექმნის საშუალებას.

ფრაზეოლოგიზმებს თავიანთი სპეციფიკა აქვთ ყოველ ენაში, ისინი ასახავენ და

წარმოვიდგინე ნაციონალურ მენტალიტეტს, გარემომცველი სამყაროს აღქმის ცნობიერებასა და მის გამოხატვას ლექსიკურად და გრამატიკულად; ასევე მნიშვნელოვანია ფრაზეოლოგიურ ერთეულთა გამოყენების თავისებურებანიც. პრაქტიკულ პლანში, ფრაზეოლოგიის ცოდნა ამსუბუქებს აუთენტური მეტყველების ბუნებრივ გაგებასა და ურთიერთობას, აზრის გამოხატვის ხერხების ვარიეტებს.

უცხოური ენის საკომუნიკაციო სწავლების თვალსაზრისით, ფრაზეოლოგიზმთა შესწავლა სისტემურად აუცილებელია. უცხოური ენის შესწავლისას, გარდაუვალია და აუცილებლად გვხვდება იმ ავთენტურ ტექსტთა გაგებისას არსებული სირთულეები, რომლებიც შეიცავენ ფრაზეოლოგიურ გამონათქვამებს, მათ შორის ანდაზებს, თქმებსა და შედარებებს. ფრაზეოლოგიის მჭიდრო კავშირი ამა თუ იმ ხალხთა ისტორიასთან, ყოფასთან და კულტურასთან, საყოველთაოდ ცნობილია, რადგან მასში ასახულია ამ ხალხთა სულიერება, ფსიქოლოგია და აზროვნების მანერა. შ. ბალი აღნიშნავდა, რომ ხატოვანი მეტყველების წარმოქმნის ერთ-ერთ მთავარ წანამდღვარს წარმოადგენს ადამიანის გონების ის თვისება, რომელიც აბსტრაქტულ ცნებებს ამსგავსებს გარემომცველი სამყაროს საგნებს, მათი შემეცნების მიზნით. მატერიალური სამყაროს მრავალფეროვნებაზე სხვადასხვა ხალხთა წარმოდგენები განაპირობებენ ხატოვან ასოციაციათა სპეციფიკას. სპეციფიკური ხატოვანი ასოციაციები ფიქსირდებიან სხვადასხვა ტიპის ფრაზეოლოგიურ ერთეულებში და ნათლად გამოხატავენ შორეული ეპოქის ხალხთა ეთნიკურ და ენობრივ ურთიერთობებს. ამიტომაც, ხატოვანი ფრაზეოლოგია წარმოადგენს საერთო ფონურ ცოდნათა მნიშვნელოვან კომპონენტს, რომელიც აუცილებელია ენის მატარებელთათვის, რადგან მისი საფუძველია მუდმივი ასოციაციური რეალიები, რომლებიც წარმოადგენენ სინამდვილის (რეალობის) საგანთა და მოვლენათა ხატოვანი გადააზრების შედეგს. ერთი ენის ფრაზეოლოგიის ნაციონალურ-კულტურული სპეციფიკა უფრო მეტად ნათლად ვლინდება მეორე ენის მყარ გამონათქვამებთან შეპირისპირების დროს. ასე, მაგალითად, ფრანგულ, ინგლისურ და ქართულ ენებში, გვხვდება მსგავსი იდიომატური მნიშვნელობის ფრაზეოლოგიზმები, რომლებიც გადმოცემულია სხვადასხვაგვარად: **un mouton à 5 pattes - rare_bird (fig.)** (სიტყვა-სიტყვით: 'ხუთთათიანი ცხვარი') – «ადამიანი, რომელსაც თავი გამორჩეულად მოაქვს»; **réveiller le chat - (ანდ.) when the cat's away the mice will play; once bitten, twice shy; it's nothing to make a fuss about** – (სიტყვა-სიტყვით: 'კატის გაღვიძება') - «ძველი ჭრილობების გაღვიძება»; **prendre la poudre d'escampette - to make off, to do a bunk: to scarper (colloq) GB, to skedaddle (colloq)** – (სიტყვა-სიტყვით: 'გაქცევა მტერის ადინებით') - «მოკურცხვლა, გაპარვა». იმ აზრის გამოსახატავად, რომ განსაზღვრულ შედეგს ვერ მიღწევ მსხვერპლის გარეშე, ფრანგული ენა იყენებს ფრაზეოლოგიურ ერთეულს **On ne fait pas l'omelette sans casser les oeufs - you can't make an omelette without breaking eggs (ანდ.)** - (სიტყვა-სიტყვით: 'არ კეთდება ომლეტი კვერცხების გატეხვის გარეშე'. საკუთარი სახელები, ფრაზეოლოგიურ ერთეულთა შემადგენლობაში, კარგავენ თავიანთ ძირითად ნიშნებს და იქცევიან საზოგადო სახელებად. თითოეული ლინგვოკულტურული ერთობა უკავშირებს თავის წარმოდგენებს ამა თუ იმ სახელს; მაგალითად, ფრანგულ ენაში, სახელი **Jean (Gros Jean - დიდი ჟანი)** უკავშირდება გულუბრყვილო ადამიანის წარმოდგენას: **Jean-farine** – (სიტყვა-სიტყვით: ჟანი-ფქვილი) - «გულუბრყვილო, მიაშიტი ჟანი»; **quand Jean bête est mort, il a laissé bien des héritiers** – (სიტყვა-სიტყვით: 'როცა სულელი ჟანი მოკვდა, მან დატოვა მრავალი მემკვიდრე'). ინგლისურ ენაში ანალოგიური შინაარსი გადმოიცემა შემდეგ ანდაზაში: **“The stupid neither forgive nor forget; the naive forgive and forget; the wise forgive but do not forget.”; The naive inherit foolishness, But the sensible are crowned with knowledge(bibl.)**. ნებისმიერი ენის ფრაზეოლოგიურ სისტემაში არსებობს ფრაზეოლოგიურ ერთეულთა მთელი პლასტი, რომელიც ასახავს ცალკეულ ისტორიულ მოვლენებს და უკავშირდება ისტორიულ პიროვნებებს: **faire Charlemagne - Charles the Great - To quit gambling on a winning streak, to leave a game when one is ahead.** – (სიტყვა-სიტყვით: 'კარლოს დიდივით მოქცევა') «მოგების შემდეგ თამაშიდან გასვლა».

ამგვარად, იდიომები წარმოადგენენ ფრაზეოლოგიის იმ შემადგენელ ბირთვს, რომლებიც ნათლად ასახავენ ენის ფრაზეოლოგიური შემადგენლობის ნაციონალურ-კულტურულ ასპექტს. ზოგიერთი მკვლევარის აზრით, იდიომატიკის ნაციონალურ-

კულტურული სპეციფიკის განხილვა ვარაუდობს მის ორსაფეხურიან ანალიზს, რომელიც ეყრდნობა სოციოლინგვისტური და ლინგვისტური პრინციპების გამოყენებას, ამოსავალი თეზისით “კულტურიდან ენისაკენ” ან “ენიდან კულტურისაკენ”. წარმოადგენენ რა ფასოვან ცნებათა ნაციონალურად ორიენტირებული სისტემის აღმნიშვნელებს, იდიომები - მნიშვნელობის განსაკუთრებული ტიპის აღმნიშვნელები - ასახავენ ენის მატარებელთა განზოგადოებულ ურთიერთობას. გარდა ამისა, თანამედროვე ფრანგული ენის იდიომატიკა შეიცავს მნიშვნელობათა მთელ რიგს, რომლებიც დომინირებენ ფრანგული ენის მატარებელთა ხასიათის ნიშნებში. ამიტომაც, ანალიზის პირველ ეტაპად მიიჩნევა იდიომატურ გამონათქვამთა განსაზღვრა ან ადგილისა და სპეციფიკის დაზუსტება თემატურ კლასიფიკაციაში. ანალიზის მეორე ეტაპი ვარაუდობს იმ კონკრეტულ იდიომთა განხილვას, რომლებიც შევიდნენ ენაში XX საუკუნის განმავლობაში. მათი ნაციონალური სპეციფიკის გამოვლენა უკავშირდება შიდაენობრივ ანალიზს: ამოსავალ შეერთებათა და იდიომთა კომპონენტური შემადგენლობის კვლევა; იმ პროტოტიპის მნიშვნელობა, რომელიც განსაზღვრავს მოცემული ერთეულის ხატოვანებას; იდიომისა და მისი სტრუქტურის კომპონენტთა ფრაზეოლოგიური მნიშვნელობის ანალიზი; ნაციონალურ-კულტურული კომპონენტის ადგილის განსაზღვრა იდიომის მნიშვნელობის სტრუქტურაში. ნებისმიერი ენის ფრაზეოლოგიურ ფონდში, ნაციონალური ითავსებს ინტერნაციონალურსაც, რაც განპირობებულია ადამიანური ცივილიზაციისა და ხალხთა აზროვნების ერთობით, საერთო კულტურულ-ისტორიული მემკვიდრეობით და ასევე ენათა და კულტურათა მუდმივი ურთიერთგამდიდრებით.

მთელ პლასტს ქმნიან ინტერნაციონალური ფრაზეოლოგიური ერთეულები, რომლებიც მომდინარეობენ ბიბლიური სიუჟეტებიდან. ისინი დღემდე გამოიყენებიან, არაიშვიათად - ახალი შინაარსითაც: **Jeter les perles devant les porcs - to cast one's pearls before swine.** – (სიტყვა-სიტყვით: ‘ღორების წინ მარგალიტების დაყრა’) – **What does a donkey know about a persimmon?** “ვირმა რა იცის ხურმა რა ხილიაო”; **fruit défendu** – (*Bibl.*) **forbidden fruit** – “აკრძალული ხილი”; **terre promise - the Promised Land** – “ადექმული ქვეყანა”. ფრაზეოლოგიური ერთეულები, რომლებიც უკავშირდებიან ბიბლიურ პერსონაჟებს: **pauvre comme Job - as poor as Job** [dʒəb], **as poor as a church mouse** – “იობით ღატაკი”; **baiser de Judas - kiss of Judas** – “იუდას კოცნა”; ფრაზეოლოგიური ერთეულები, რომლებიც უკავშირდებიან რელიგიურ წეს-ჩვეულებებს: **bouc émissaire - scapegoat** – “განტევების ვაცი”; **jeter l’anathème - anathematize (to)** – “ანათემაზე გადაცემა” და ა.შ.

ლიტერატურული წარმოშობის მრავალი ფრაზეოლოგიზმი უკავშირდება ძველბერძნულ და ძველრომაულ ლიტერატურას: **les écuries d’Augia - the Augean stables.** – “ავგიას თავლა”; **la boîte de Pandore - Pandora's box.** – “პანდორას ყუთი”; **le lit de Procruste - Procrustean bed** – “პროკრუსტეს სარეცელი”; **le travail de Sisyphe - the labor of Sisyphus** – “სიზიფეს შრომა”.

მრავალი ფრაზეოლოგიური ერთეული მომდინარეობს ანტიკური ისტორიიდან: **franchir / passer le Rubicon - to cross the Rubicon; (lit) to clear an obstacle; (fig) to overcome an obstacle** – “რუბიკონის გადალახვა” - უკავშირდება იულიუს ცეზარის ლაშქრობას; **brûler les vaisseaux - burn the vessels; burn the ships** – “ზომალდების დაწვა”; **victoire à la Pyrrhus - Pyrrhic victory** “პირუსის გამარჯვება” - ეხება ბერძენ მეფეს პირუსს, რომელმაც 279 წელს გაიმარჯვა რომაელებზე, უზარმაზარი დანაკარგით; **trancher / couper le noeud Gordien - to come sharply to a decision / cut the Gordian knot** “გორდიის ნასკვის გაჭრა, რთული საკითხის ერთი დაკვრით გადაწყვეტა”.

ამგვარად, ფრაზეოლოგია, ისევე როგორც ენა მთლიანობაში, ინარჩუნებს არა მხოლოდ ნაციონალურ, არამედ ინტერნაციონალურ ფონურ ცოდნასაც. სპეციალურ ლიტერატურაში, არაიშვიათად აღინიშნება, რომ სხვადასხვა ენათა ფრაზეოლოგიური ერთეულების სრული დამთხვევა შინაარსის პლანსა და გამონათქვამის პლანში ხშირად არ შეინიშნება, თითოეული ამ ენის თავისებურებათა რეალიზაციის გამო ფრაზეოლოგიურ ერთეულებში. მაგალითად, სრულად ექვივალენტურია, როგორც კომპონენტური შემადგენლობით, ასევე შინაარსობრივადაც და გრამატიკული სტრუქტურითაც ფრანგული და

ინგლისური ფრაზეოლოგიზმები **jouer avec le feu - play_with_fire** და ქართული “ცეცხლთან თამაში”; ასევე **travailler comme un boeuf - to work like a horse and toil like an ox** და „ხარივით მუშაობა“.

უფრო მეტად, ფრანგული, ინგლისური და ქართული ენების ფრაზეოლოგიური ექვივალენტები ხასიათდებიან ლექსიკური და გრამატიკული განსხვავებებით. ფრაზეოლოგიითა დიდი ნაწილი ინტერნაციონალიზებულ ერთეულებად გვევლინებიან მოცემულ ენებში, რაც თვალნათლივ დაგვანახა ჩატარებულმა დეტალურმა ანალიზმა.

ლიტერატურა:

1. Arsentieva, E.F. (2006) *Frazeologiya i frazeografija v сопоставitel'nom aspekte (na materiale angliyskogo i russkogo yazikov)*. Kazan'.
2. Bally Ch. (1955) *Linguistique générale et questions de la langue française*. Paris.
3. Bally Ch. (1961) *Stylistique française*. Paris.
4. Cowie, A.P. (1998) *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. Oxford: Oxford University Press.
5. Knappe, Gabriele. (2004) *Idioms and Fixed Expressions in English Language Study before 1800*. Peter Lang.
6. Kunin, A.V. (1996) *Kurs frazeologii sovremennogo angliyskogo yazika*. 2-e izd. pererab. Moskva: Visshaya Shkola.
7. Soloduho, E.M. (1982) *Problemi internacional'noy frazeologii*. Kazan'.

ინტერნეტ რესურსები:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj04YLe9NXxAhVtgf0HHUsxA4QQFjAAegQIAhAD&url=https%3A%2F%2Fik-ptz.ru%2Fka%2Fliteratura%2Fbibleiskie-frazeologizmy-i-ih-proishozhdenie-bibleiskie.html&usg=AOvVaw3N5VxRhEDYCJkvxRTjImRk>

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj04YLe9NXxAhVtgf0HHUsxA4QQFjADegQIExAD&url=https%3A%2F%2Fwww.slideshare.net%2Flela64%2Fss-52906778&usg=AOvVaw1JmwF2Clo5HW12Bc5gEg-T>

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj04YLe9NXxAhVtgf0HHUsxA4QQFjAFegQICBAD&url=https%3A%2F%2Fsites.google.com%2Fsite%2Fmygeolingua%2Fkhatovani-sitqva-tkmani&usg=AOvVaw1vpIQGPbKL887IMHwVcgup>

Phraseologisms Depicting Various Realies in French and English

Akhvlediani Tsiuri
Kuparadze Giorgi
Gabunia Ketevan

Ivane Javakhishvili State University, Tbilisi

Abstract

Phraseologisms are used in everyday speech, in works of art, in journalism. They give expression to utterances and are the means of creating images. Phraseologisms have their specificities in every language, they reflect and represent the national mentality, the consciousness of perception of the surrounding world and its expression lexically and grammatically; The peculiarities of the use of phraseological units are also very important. The purpose of the present article is to study and analyze phraseologisms in terms communicative perspectives of foreign language teaching. When mastering a foreign language, it is inevitable to come across the difficulties in understanding authentic texts containing phraseological units, including proverbs, sayings, and comparisons.

It is a stated fact that there is a close relationship of phraseology with the history, existence and culture of this or that nation, as it reflects the spirituality, psychology and manner of thinking of these people. The national-cultural specificity of the phraseology of one language is more clearly revealed in the contrastive-comparative investigation of its set expressions with the same units of the other language or languages.

In conclusion, phraseology, like language as a whole, preserves not only national but also international background knowledge. In scientific literature, quite frequently, it is noticeable that complete coincidence of phraseological units of different languages is often not observed in the content and structural viewpoints of utterances, due to the realization of the peculiarities of each of these languages in the phraseological units. Moreover, the phraseological equivalents of French, English and Georgian languages are characterized by lexical and grammatical differences. Most of the phraseologisms appear as internationalized units in the given languages, which is clearly shown by the detailed analysis just conducted.

Key words: Phraseologisms, world perception, phraseological unit, proverb, set expression, thinking, internationalization

საკვანძო სიტყვები: ფრაზეოლოგიზმები, სამყაროს აღქმა, ფრაზეოლოგიური ერთეული, ანდაზა, მყარი გამონათქვამი, აზროვნება, ინტერნაციონალიზაცია